

Pescadors caiguts del cel

De Calp a Xàbia i amb Benitatxell per referència, la costa de la Marina Alta encara conserva en els seus penya-segats cordes, escales i canyissos des d'on la gent es despenjava per pescar de nit amb l'ajuda d'un fanal. Són les anomenades pesqueres.

RAFA DOMÍNGUEZ

Pep Vidal, veí de Benitatxell, coneix molts dels secrets dels penya-segats. Allò que buscaven era un punt estratègic amb prou profunditat marina per a tenir més possibilitats d'èxit.

Exir del port de Moraira té el seu encant, sobretot quan voreges en direcció a Xàbia la primera lloma que s'endinsa en la mar; a partir d'ací el viatge no desmereix gens d'un creuer de luxe per les petites illes gregues. Aquest indret de la Marina Alta sorprèn els visitants des que els grecs l'albiraren, ja fa un grapat de segles, des de les seues naus. Però ara les raons són diferents. Si de lluny crida l'atenció la magnitud dels penya-segats i el caprici voluptuós de les roques, quan t'hi apropes comences a distingir les urbanitzacions de luxe que poblen moltes muntanyes. Tot i així, la curiositat encara no s'esvaeix quan et tro-

bes damunt mateix dels penyals.

És ací que qui no coneix la zona comença a preguntar en veient escales, refugis, cordes i canyissos que es despenegen des de dalt de tot dels penya-segats. Ens trobem just davant les pesqueres de la Marina Alta, una sistema de pesca centenari que encara es deixa contemplar en una geografia marítima que va des del Morro de Toix, a Calp, fins al Cap de la Nau, a Xàbia.

Parlar de les pesqueres significa parlar de la sociologia d'aquests pobles, de la seua tradició oral, de la toponímia, dels perills de la mar, de l'economia de subsistència i d'un patrimoni únic per a localitats com Calp, Teula-

da-Moraira, Benissa, Xàbia, i sobretot el Poblenu de Benitatxell. És en aquest municipi de 1.600 habitants que es troben els mestres, en tots els ordres, de la baixada pels cingles i de la pesca, amb la preparació de cordes, escales i canyissos per a dur-la a terme.

Per a entendre aquest art cal saber que el principal nucli de pesqueres és obra dels veïns de Benitatxell. Aquesta pràctica se centralitza en aquest poble per una senzilla raó: la seua abrupta costa no permetia la pesca amb embarcacions, a banda que el poble es troba relativament allunyat de la mar. Malgrat aquests inconvenients la gent de Benitatxell va veure en la Mediterrània una font complementària dels fruits que li donava la terra, encara que el lloc de pesca es trobara a una hora i mitja de camí a peu. Pep Vidal, veí de Benitatxell, afirma que, independentment de les dificultats del descens, allò que buscaven era un punt estratègic amb prou profunditat marina per a tenir més possibilitats d'èxit.

Però la construcció, "l'armament d'una pesquera" és un dels fenòmens més inusuals del nostre litoral. Una vegada triat el lloc, començava la instal·lació de les cordes i escales per a col·locar "la pesquera" a poc més d'un metre o dos sobre la superfície de l'aigua. Aquesta plataforma era feta de canyís, generalment armat sobre uns suports de ferro clavats a les roques. La pesca, duta a terme per gent de terra i no

de mar, es feia els mesos de tardor i hivern, amb l'ajut d'un carburer d'oli o d'una teia que il·luminava la costa i servia de reclam al peix. El rai i el salabre feien la resta. Amb el nom de "pescar a l'encesa" es resumia l'art. Moltes nits aquestes masses de pedra tallades a plom reflectien in comptables punts de llum de cadascuna de les pesqueres, a prop de les quals sempre hi havia covetes o caus per a refugiar-s'hi en cas de tempesta i per a guardar-hi els aparells utilitzats. Les pesqueres eren d'ús comunal, encara que moltes tenien propietari; per això algunes conserven el nom de l'amo o del pescador. Així podem trobar-hi noms com la pesquera del Ti Bel·lo o de Tamarit, i alguns amb marcades referències físiques: la Blanqueta, la Filanera o la Palera. Els canyissos, per una altra banda, van arribar a modernitzar-se i àdhuc els abaixaven fins als remelso amb corrioles.

Recuperació històrica. Les pesqueres van tenir el seu esplendor en l'època de post-guerra, sobretot els anys 60 i 70, però ara ja no hi ha armadors de pesqueres ni pràcticament gent que s'atrevisca a baixar per unes cordes i escales envellides pel pas del temps. L'Associació Cultural Puig Llorença del Poblenou de Benitatxell, amb un centenar d'associats de la comarca, ha iniciat la recuperació històrica de les pesqueres, coordinada per

dos professors. L'Institut d'Ecologia Litoral de la Universitat d'Alacant, sota la tutela del catedràtic Alfons Ramos Esplà, supervisa el treball sobre Puig Llorença d'Antoni Barber i d'Ismael Guardiola, doctor i llicenciat en biologia respectivament. A aquest treball, s'hi afegeix l'estudi del context històric de la vida de les pesqueres, dut a terme pel professor Miquel Almenara. Tota aquesta feina d'entrevistes amb la gent més gran dels pobles i la recerca de dades en els arxius, més els resultats de totes les investigacions fetes aquests quatre anys, s'exposaran en un llibre

que eixirà el desembre del 1998. Les ajudes dels Ajuntaments de Xàbia, Benitatxell, Calp, Teulada-Moraira, Pedreguer i Benissa, i les de l'Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta, han facilitat la recuperació d'una tradició quasi perduda, entre més coses perquè, en paraules de molts dels vells pescadors, ja no hi ha peix.

La història de les pesqueres va lligada al llarg dels anys a relats que han forjat una certa mitologia d'aquesta pràctica. Els accidents o els desapareguts han estat molts en aquesta àrea. La labor de Puig Llorença ha servit

La pesquera de l'esquerra té un tronc que s'aguanta entre dues roques per accedir a la cova. A la dreta, una de les pesqueres més modernes, amb les escales de ferro.

TENS MÉS DE 800 BUSOS PER MOURE'T COM VULGUIS

TOTHOM TÉ EL SEU BUS

TMB
www.tmb.net

DEIXA'T PORTAR

II BIENNIAL D'ART D'ALCOI

DESEMBRE 1998 - GENER 1999

Amb la col·laboració de

AJUNTAMENT D'ALCOI

Caixa de Aherros
del Mediterráneo

CENTRE CULTURAL D'ALCOI

per matisar els fets més importants esdevinguts al voltant de les pesqueres. En el llibre que és a punt d'enllestir-se, hi apareix, per exemple, el primer testimoni d'un ofegat després d'haver-se precipitat, segurament, del penya-segat. El fet va ocórrer en la segona meitat del XVIII. Amb aquesta història comencen tot de fets sobre persones que han perdut la vida o que mai no han estat trobades.

Una investigació que ha arribat a temps.

Josep Antoni Femenia, president de l'Associació Cultural, assenyala que, si al principi es pensaven que només aconseguirien una sinopsi sobre la qüestió, atesa la poca informació disponible, ara es podria parlar d'una sociologia de les pesqueres, de les grans relacions humanes i fins i tot d'arquitectura. "El treball era força difícil, perquè no hi havia pràcticament res escrit, quasi tot el que hi havia en el moment d'iniciar el treball eren estampes costumistes, ressenyes poc rigoroses i molta batalla", afirmà Femenia.

La vida dels homes que baixaven pels penya-segats a les cent pesqueres (les de canyís, una quarantena, són les més estudiades) ha estat plena d'anècdotes i curiositats. La pesca començava a boqueta de nit i s'acabava amb l'estel de l'alba. Al voltant de l'anomenada Pedra de la Lluna, que es deia així perquè, com que era calcària, de nit feia un reflex blanc, s'acordava el preu de venda del peix. Joaquim Bevià és una de les persones que millor coneix el món de les pesqueres i recorda que cada pescador tenia una branqueta identificativa, de romer o d'una altra herba, que era dipositada de matí per advertir a la resta de companys que havia eixit de la pesquera sa i estalvi. Si passava el temps i no hi havia la branqueta en el lloc que li era habitual, els companys s'esperaven o, si no tocava més remei, començaven a bucar el desaparegut.

Vicent Xavier Contrí